

*Festtal vid Finlands guideförbund rf:s 50 -årsjubileum
i Jyväskylä 17.11.2024
Hedersordförande Bo Grönholm*

Ärade medlemmar av Finlands guideförbunds styrelse, turistguider, inbjudna gäster och medlemmar i Jyväskyläns oppaat, bästa damer och herrar

Jag vill allra först tacka Finlands guideförbund för inbjudan till detta 50 -års jubileum. Finlands guideförbund och guideverksamheten utgör en betydelsefull del av mitt liv och nu är jag den enda personen som på parkettplats som fått se, hur den riksomfattande guideverksamheten från det första mötet har börjat i Finland och som har varit närvarande vid alla Finlands guideförbunds guideutbildningsdagar ända fram till år 1993 och ännu lite därefter. Samtidigt ber jag om ursäkt för att det inte nu är möjligt att även hålla mitt festtal på svenska, men jag lämnar det jag tänker säga i översättning till Finlands guideförbund, så att alla intresserade kan få det även på svenska.

President Paasikivis konstaterade, ”Början till all visdom är att konstatera fakta”, har på sistone förekommit ofta i offentligheten, liksom även general Adolf Ehrnrooths yttrande, ”Ett folk som inte känner till sitt förflutna, kan ej heller bygga sin framtid”. Dessa konstateranden gäller enligt mitt förmenande alltfjämt bra och även om de i tiden yttrades i en annorlunda miljö och annorlunda förhållanden, än de vi nu lever i, anser jag att de mycket väl kan transformeras till Finlands verksamhet under ett halvsekels förlopp. Finlands guideförbund har obestridligen varit en föregångare i Finland, Norden och t.o.m. utöver dessa gränser.

För cirka en vecka sedan konstaterade i medierna en ordförande för en större kyrklig samfällighet att människorna nu söker gemenskap mera än någonsin i föreningarnas förlovade land Finland. Sökandet efter gemenskap kunde även i tiden kunde tydligt observeras då Finlands guideförbund tillkom, men människorna hade även andra tankar i sinnet då den organiserade guideverksamheten kom i gång, lokalt, riksomfattande och t.o.m. internationellt: nämligen begreppen **kärleken till hembygden, möten mellan människor, nyfikenhet och talkoanda**. Det sist nämnda, talkoandan, kunde man avsevärt mycket tydligare lägga märke till i Finland efter krigerna än i dag, fastän den nog ännu finns kvar.

Som pojke till en småbrukare och nybyggare ,efter en evakuering, på landsbygden ,var det mycket konkret för mig på 1950-talet då arbetet på höåkern eller i skördetid började. Ingen hade begärt eller uppmanat grannarna att komma till hjälp, men mycket snabbt märkte jag att en armé av kvinnor med högafflarna i högsta hugg vandrade efter mig på åkern. I städerna och köpingarna fick talkoarbetet andra uttrycksformer, men även vid dem var kvinnorna initiativtagarna. Inget att undra på att även vid de här ”talkona” och i hela landet, i Finlands guideförbunds historia, kvinnorna utgör en majoritet, och även identifierar de andra saker och känslor som jag nämnde.

Efter hand och först mycket senare har andra saker vunnit terräng, främst turismen sådan vi uppfattar den i dag, såsom turismindustri, och givetvis som en näring, en inkomstkälla för människorna, företagen, orterna och staten. Turismens utveckling har inte varit helt hållbar, och ej heller utan negativa följder. Om det påminns vi ofta via massmedierna.

Människorna har i alla tider varit nyfikna och strävat efter att lära känna nya länder och miljöer. Den inhemska turismen började synas i Finland redan mot slutet av 1800-talet, då Finlands turistförening bildades redan 1887. Den fick ett ändrat namn på finska år 1996, och var koncentrerad på den inhemska turismen och skapade efter hand ett nätverk av kontor i olika städer och även hotell på olika områden, främst i Lappland, som hemlandets resenärer ville besöka. Även Insjö-Finland var lockande och populärt. Dessutom satsade Finlands turistförbund på publikationsverksamhet. Men världen förändras och år 2001 gick Finlands turistförbund i konkurs. Finlands turistförbund hade stor betydelse även för att åstadkomma Finlands guideförbund, liksom jag snart ska berätta.

Men år 1973 bildades även Centralen för turistfrämjande. Då hade man lagt märke till att turism i dagens bemärkelse hade gjort strandhugg i Finland, turismen hade blivit internationell, turisterna kom till Finland med båt, bilfärjor, bussar och egna bilar och med flyg. Staten märkte att det här fanns ett tydligt behov av att utveckla och även en inkomstkälla för samhället. Centralen för turistfrämjande var i kontakt med Finlands guideförbund och medverkade avgjort och även med ett viss tvång till att Finlands guideförbund bildades, och ej heller minst genom åtgärd av direktören för Centralen för turistfrämjande Bengt Pihlström, som alltid var mycket tillmötesgående för turistguidernas verksamhet.

Låt oss återgå fem år tillbaka i tiden till år 1974 då Finlands guideförbund tillkom, eftersom vi från Finlands litteratur fem år före tillkomsten kan låna en passande beteckning. Då hade det redan i många städer bildats guideföreningar, främst genom turismens behov. Guidekurser hade ordnats exempelvis för Olympiska spelen i Helsingfors 1952, eftersom man tänkte att det blir en stor rusning av turister till många städer och landskap. Visst kom det turister, men de var mer intresserade av idrott och idrottarna, och de inhemska turisterna var i Helsingfors mera intresserade av de utländska människorna med annorlunda utseende. Också jag fick tillsammans med min far åka till Helsingfors och beundra dem. Tävlingarna visades sedan på film för hela vår skola och vi fick beundra Sylvi Saimos paddlande och Zatopeks kamp mot fransmannen Mimoun. Dessa tävlingar har senare kallats för de sista riktiga olympiska spelen.

Det första steget mot att bilda Finlands guideförbund var att några snabba guider främst från Tavastland kontaktade Finlands turistförbud, eftersom de också var anlitade guider av förbundet. Som en följd därav arrangerades det ett möte i Riihimäki och Riksguidekommittén bildades, med Sere Seraste från Helsingfors som ordförande, medlemmar var May Lundqvist, likaså från Helsingfors och övriga medlemmar till exempel från Åbo, Tammerfors och Kuopio. I någon mån byttes medlemmarna sedan ut de närmaste åren, men inte mycket och därtill ställde Finlands turistförbund sin egen arbetstagare Erkki Reima till förfogande. Han var sakkunnig inom turismverksamheten, dessutom ställde förbundet mötesutrymme till förfogande en del gånger.

Dessa personer i Riksguidekommittén och även deras efterföljare gör skäl för benämningen Fackelbärare ur den finska litteraturen. Det ska läggas märke till att Riksguidekommittén inte hade några pengar till sitt förfogande, och jag tror ej heller att kommitténs medlemmar fick just några ersättningar från sina egna guideföreningar. De hade alltså faktiskt förbundet sig personligen till detta arbete. "They had a dream" för att citera Martin Luther King.

Snabbt och effektivt hemma hos Sere Seraste på Savilagatan och med traktering med ostsmörgåsar av hustrun Raili fattade vi beslut om följande saker:

- Stadgar för Riks guidekommittén måste utarbetas och antagas
- En enhetlig guideutbildning ska erhållas i hela Finland, där det finns ett behov av guider och därtill övervakning av utbildningen
- En symbol och ett guidemärke måste skapas för alla utbildade guider
- I Riksguidekommittén ska utarbetas en finansieringsplan, dvs. en medlemsavgift för medlemsföreningarna och eventuella artiklar för försäljning, vilka samtidigt gör guiderna kända.
- Finland ska delas upp i lämpliga guideområden
- Lokala guideföreningar ska bildas på de orter, där det finns turism och sevärdheter
- Årligen ska det arrangeras Riksomfattande guidedagar, på våren och hösten, på olika orter
- Guideutbildare ska utbildas av Riksguidekommittén, vilka sedan kan verka på fältet.

Den här gruppen ”Fackelbärarna” grep sig verket an och dess medlemmar i de olika guideföreningarna skötte om publiciteten effektivt. Posten fungerade då. Liksom telefonerna. Det fanns ingen e-post, inga mobiltelefoner, ingen Facebook o.d. med det skrevs artiklar i tidningarna och föreningarna fick också nya tips.

En egen symbol togs fram, och som finns än i dag, Eeva-Liisa Tarvainen gav guidemärket dess slutliga form, en turistguide Marja Nieminen från Jyväskylä ritade i tiden de slutliga kartorna för guideområdena. De första guidedagarna hölls i Imatra och jag vill minnas att det redan då kom c.80 deltagare, i fortsättningen var de c. 200 – 550 deltagare. Därefter gjorde talkoarbetet i kommittén och framför allt i föreningarna att deltagarantalet i guidedagarna snabbt ökade.

Försäljning av någon artikel diskuterades mycket, men det tog litet tid, innan den första artikeln kom till försäljning. Det var en T-shirt med texten Ota opas (Tag en guide). Som alla vet är presidentens sommarresidens Gullranda i Nådendal och Nådendals guider stämde möte med president Kekkonen och överräckte en sådan T-shirt för sommarbruk till honom. Såvitt jag vet finns det ej längre sådana skjortor, men nu när reparationen av Gullranda är färdig, har även nuvarande presidenten Alexander Stiubb besökt Nådendal för att se en utställning i museet, där en skyltdocka iförd en Ota opas -skjorta är utställd. Ett foto av den fanns förra veckan i Turun Sanomat.

När sedan Centralen för turistfrämjande grundades 1973, meddelade direktör Bengt Pihlström via guiden Rainer Tuuli, som skulle övergå till att bli överinspektör vid CTF, att Riksguidekommittén inte kan få något understöd, eftersom mottagaren måste vara en registrerad förening. Nu blev det bråttom för oss, guidedagar ordnades i Åbo, på bilfärjan Fennia som trafikerade rutten Åbo - Stockholm. Naturligtvis inbjöds alla turistguider i landet samt många turistombudsmän och inbjudna gäster. Ombord blev det sedan många workshoppar med anknytning till guideverksamhet och turism. När sedan båten efter 24 timmar åter anlände till Åbo, väntade bussarna och deltagarna fördes till Åbo universitet, där Toivo Korpela klubbade av beslutet om att Finlands guideförbund ska bildas och förbundet jämte stadgarna ska godkännas på nästa möte. Det är det som vi nu firar 50 år senare och vi kan bekanta oss med de första stegen för Finlands guideförbund, dess verksamhet och utveckling.

Sere Seraste lämnade i praktiken guideverksamheten för att njuta sitt otium i S:t Michel som hedersordförande för Finlands guideförbund, och jag blev ny ordförande ända fram till Guideutbildningsdagarna i Varkaus år 1993.

De uppmärksamma lägger märke till att jag redan talar om guideutbildningsdagarna. Benämningen beror på att vi började vara intensivt i kontakt och under skydd och hägn med Centralen för turistfrämjande, inte minst med ekonomiskt stöd i årtionden framöver. I arv från Riksguidekommittén kom det som tidigare nämndes, men nu kom det även nya utmaningar. Eftersom det började finnas guider av alla slag väcktes tanken på **en egen yrkesbeteckning, auktorisering samt en enhetlig utbildning och yrkesexamen samt anslutning till ett fackförbund**. Dessa frågor var verkligen stora och vi insåg att vi behövde förståelse och hjälp på hög nivå.

Således beslutade vi att vi ska kontakta ministrarna. Det första försöket var till minister Kristian Gestrin. Han lyssnade på våra bekymmer och var vänlig, bjöd på kaffe i riksdagens cafeteria, och därefter hördes inget. Sedan kontaktade jag minister Ulf Sundqvist, och han kallade mig till sitt arbetsrum, lyssnade noga på våra problem, och inte heller därefter hördes något. Då fick jag på omvägar höra att man måste kontakta kanslichefen Bror Wahlroos på Handels- och industriministeriet (far till Björn ”Nalle Wahlroos”), om man vill få resultat. Han var dessutom av en händelse ordförande för Centralen för turistfrämjande. Sagt och gjort, vi fick audiens hos minister Rantala, Wahlroos var med och t.o.m. en annan minister, Marjatta Väänänen, tittade in. Nu blev det fart, regeringssekreteraren Hedkrook förordnades att ta hand om yrkesexamensfrågan.

Sedan blev det en mängd möten och förhandlingar med Finlands guideförbund, de två guideföreningarna i Helsingfors och Aila Sarkkinen från Yrkesutbildningsstyrelsen. Även andra tjänstemän var med på mötena där beslut fattades. Slutligen godkändes hela utbildningen och ramen för yrkesexamen och därefter är yrkesbenämningen turistguide godkänd och i bruk.

Utbildningen på grundval av dessa krav var följande steg. Innehållet i guidekurserna hade nu avsevärt utökats och omfatta bl.a. en fakta palett om hela Finland och naturligtvis om orten och även skärpta krav på framförandet. Det behövdes alltså en sådan guidekurs som visade vägen och uppfyllde alla kraven. Vid den tiden var jag ordförande för Åbo stads turistnämnd, som redan tidigare förhållit sig positivt till guideverksamheten. Det beslutades att arrangera en guideutbildning enligt alla krav för turistguider och det blev alltså den första kursen enligt de nya kraven. Även yrkesexamensproven anordnades därefter och dåvarande sekreteraren för Finlands guideförbund Seija Sorsavirta avlade examen först och året därpå avlade jag examen och därefter många andra i landet. **Ett skede i Finlands guideförbunds historia hade fullbordats.**

Eftersom Finlands guideförbund aktivt har verkat på både nordiska och internationella plan och varit medlem i IGC, Internordiska guideklubben, väcktes från förbundets första år i något skede tanken på att man gemensamt borde påverka turistguidernas verksamhet och auktorisering samt arbetsbetingelserna för turistguiderna. Sagt och gjort, det beslutades att IGC och Finlands guideförbund skulle nalkas Nordiska rådet på detta plan med ett initiativ. Det åtgärdades av förbundet och efter en lång beredning i Nordiska rådet beslutade det att vi fick både finansiering och annat bistånd för att anordna en internordisk guidekonferens i Joensuu 1985, Programmet var på hög nivå och med pre- och post-tours och konferensen öppnades av Finlands dåvarande undervisningsminister Gustav Björkstrand. Mig veterligen den endagången hittills som guideverksamheten fått ett initiativ behandlat i Nordiska rådet.

Finlands guideförbund mottog också under sitt första decennium ett brev från Israel, där guiderna där ville att man skulle bilda en internationell världsguideorganisation. Vårt lands turistguider förhöll sig positivt till tanken och förbundet representanter deltog i det konstituerande mötet i Wien 1987. Där undertecknades fundamentsbrevet och Finlands guideförbund var den första undertecknaren. Dessutom försökte vårt förbund också få stå värd för följande världskongress, i Finland, men det lyckades ej, och kongressen ordnades på Cypern. Vi hade dock börjat förbereda oss för ett nytt försök, förberedelserna var delvis gjorda och på Cypern beslutades det att Finlands guideförbund fick ansvaret för följande världskongress. Vi hade ett starkt stöd av CTF, Finnair, Silja Line, givetvis städerna Tammerfors, Helsingfors och Åbo och många andra aktörer. Kongressens huvudort var Tammerfors och Tampere Talo, men pre-convention tours ordnades även till Lappland och Nord-Karelen. För säkerhets skull hämtades det ändå renar och en kåta från Lappland till planen framför Hotell Rosendahl, så att alla deltagare fick ta del av livet i Lappland. Kongressen ordnades samtidigt som Sadam Hussein tänkte på oljekällor och hotade spränga alla flygplan. Sålunda lyckade kongressen mycket bra, men ett stort antal anmälda deltagare stannade kvar i hemlandet, eftersom det inte gick några flyg. Flygbolagen vågade inte flyga ända till Finland, men Finnair var ett undantag och plockade upp resenärer från flygfälten i Europa. Ekonomiskt blev det naturligtvis en förlust då exv. 40 deltagare från USA inte vågade komma och ej heller hade betalt allt. Det tog förbundet ett par år att klara förlusten genom publikationsverksamhet. Ej heller därefter har världskongressen arrangerats i Norden.

Finlands guideförbunds publikationsverksamhet har varit betydande under årtiondena och särskilt tillsammans med CTF. Det kan vårt förbund vara stolt över och samtidigt tacka Bengt Pihlström, direktör för CTF, och ansvariga tjänstemannen Anja Lähteenmäki m.fl. Böckerna som utkom som frukter av samarbetet finns än i dag och kvarstår som ett bevis på hur viktigt förbundet är och dess verksamhet långt in i framtiden. Förbundets egen tidning **Opas-Guide** planerades i många år och t.ex. Helsingfors turistförenings chef Risto Välttilä tog upp saken med eftertryck många gånger och

May Lundqvist understödde det. Det första numret av Opas-Guide utkom år 1982 och därefter har tidningen utkommit, det senaste numret före detta 50 -årsjubileum i Jyväskylä, numera ej i tryck på papper utan digitalt i tidens anda. Denna tidning är ett mycket viktigt informationsmedel för alla turistguide och förhoppningsvis utkommer tidningen även i framtiden.

Det är ytterst viktigt att turistguiderna och deras verksamhet syns i samhället. Turistguiden är ofta den enda personen ,som förmedlar viktig information om landet, objektet, orten och även om dess människor. Turistguidens verksamhet är krävande och ansvarsfylld och man vet aldrig vad det leder till. Jag tar här till slut upp ett par exempel, som på sätt och vis ansluter sig till mina egna upplevelser. Någon av er har säkert på TV i år tittat på filmerna Porkala och Mainosmies. Sakkunniga i filmen Porkala är exempelvis ett par auktoriserade turistguider med sakkunskap som saknar like. I den andra filmen Mainosmies glider snabbt förbi en turistguide med **Finlands guideförbunds gyllene guidemärke** synligt. Filmen berättar om mordet på en åbojurist Ilkka Härmäläinen, vilket var olöst i decennier, men som slutligen fick sin upplösning då en brottsundersökare under en temaguidning i Åbo fått höra om det och blev så intresserad att han beslutade sig för att undersöka saken närmare, och slutligen klarade uppgiften. För mig är den här turistguidens betydelse viktig, för jag minns väldigt hur unga juristen som studerande deltog i min undervisning vid juridiska fakulteten vid Åbo universitet i två år. **Dessa exempel har alltså via televisionen och turistguiderna förmedlats, och förmedlas varje dag till turisterna och medmänniskorna.**

Men en turistguide inte bara ger andra något, utan även får själv mycket. Varje turistguide möter människorna på nära håll och får nya kunskaper, upplevelser och innehåll i livet, och även vänner. För detta kan vi tacka Finlands guideförbund och dess verksamhet i femtio år.. Jag hoppas att förbundets verksamhet på detta livslopp fortgår och utvecklas.

Länge leve Finlands guideförbund och dess turistguider till fromma för Finlands turism långt in i framtiden!